

Introductie op de Schriftlezingen

Op zondag 22 maart 2020 zouden we samenkomen in de Brabantdamkerk voor onze tweede gemeente-uitwisseling. Maar daar stak corona een stokje voor. Niemand kon vermoeden dat deze nare crisis ruim 2 jaar zou duren. We hebben er toen het beste van gemaakt, en zorgden ervoor dat er op 22 maart een gezamenlijke online eredienst werd gemaakt. Op 17 maart 2020 schreef ik op mijn facebookpagina:

Wat is het jammer dat onze gemeentedag met Gent-Brabantdam niet door kan gaan. Maar uitstel is geen afstel. Zondag werken Tihamer en ik samen om een online eredienst voor u te maken, want zo zijn we toch verbonden. Het vlammetje blijft branden. Want waar vriendschap is en liefde, daar is God!

En vandaag, ruim 2 jaar later, zijn we hier in de Brabantdamkerk, voor mij een vertrouwde plek, waar mijn proponentschap begon. We blijven vandaag bij het thema van de liefde, en lezen uit het boek Hooglied. Met beeldende taal bezingt het boek Hooglied de liefde tussen een bruidegom en zijn bruid. De taal van zinderend verlangen, ontluikende liefde, zo teer en kwetsbaar. En we lezen ook uit het Johannesevangelie en horen die bekende woorden van Jezus: blijf in mij, dan blijf ik in jullie. Die opdracht om vruchtbaar te zijn door in zijn liefde te blijven. Vandaag denken we samen na over deze woorden.

Gebed bij de opening van het Woord

Heer, onze God, wij bidden U:

Laat uw liefde ons hart vervullen.

Liefde die ons kent en ons vasthoudt,
liefde sterker dan de dood.

Zij bloeide op en droeg goede vrucht
in Jezus Messias.

Zijn leven hebt Gij zelf
in het hemels licht gezet,
zodat de glans daarvan

ons allen verwarmt en omstraalt.

Laat ons dan niet verweesd achter,
maar bewaar ons en houdt ons vast.

Schenk ons uw heilige Geest, de trooster
en geeft dat wij altijd in zijn liefde blijven.

Geef dat wij goede vruchten mogen dragen
door Jezus onze Heer.

Amen.

Beste broeders en zusters uit Gent en Brugge,
Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Vandaag wil ik met u over liefde spreken. Een mensenleven zonder liefde is maar bleek en treurig. Liefde geeft het leven glans en kleur. Dat wist ook Paulus: 'ik zou niets zijn', schrijft hij aan de Korintiërs, 'als ik de liefde niet had. Daarom is het toepasselijk dat we vandaag uit het Hooglied van de liefde lazen. Het lied der liederen is een bruiloftslied: het viert de liefde tussen bruidegom en bruid. Prachtige oosterse poëzie, waarin kruiden en bloemen voorbijkomen, een overvloed van vruchten: granaatappels en wijnranken, de zoete geur van nardus... taal die sprankelt en zindert van verlangen.

Een meisje uit Sulem past op de wijngaard: een mooi, maar ook dubbelzinnig beeld van een paradijselijke tuin waar zoete en rijpe vruchten bloeien. Haar oudere broers betuttelen haar en willen haar beschermen tegen ongewenste blikken van jongemannen. Maar het is al te laat. Want ze heeft haar hart al verloren aan een herdersjongen die met zijn kudde van de bergen daalt. Ze praat over hem met haar vriendinnen, de meisjes van Jeruzalem. Over de kracht van zijn armen, de blikken in zijn ogen, over haar liefde voor hem en het verlangen om met hem verenigd te worden.

Ze zingen elkaar toe: de bruidegom en zijn bruid. Steeds gaat het heen en weer tussen hen. Zoals de golven van de zee, de kracht van de getijden, trekken ze elkaar aan en stoten ze elkaar weer af. Golven die over je heen slaan, en zich dan weer terugtrekken... een dans van vasthouden en weer loslaten. Dat zoekende, die beweging van naderen en weer verwijderen... je hoort het terug in dit refrein: kom toch, mijn lief, waar ben je nu? En dan weer: ga nu weg, spring over de heuvels als een gazelle.

Maar wie is de bruid en wie de bruidegom? De bruidegom is niemand anders dan Christus, en zij, de bruid is de kerk, dat zijn wij... al zeg ik dat wel met enige aarzeling. Het is een niet te vatten geheim. Gods liefde voor ons... het licht van zijn genade, waarmee hij ons als een mantel omringt. Van oudsher heeft de kerk het zo gelezen: de liefde tussen de bruidegom en de Sulamitsche is een zinnebeeld voor de relatie tussen Christus en zijn kerk. Wanneer het gaat om Gods aanwezigheid, om zijn liefde die je zomaar overkomt... op sommige momenten in je leven zo nabijgekomen, bijna alsof je hem kunt voelen op je huid. En toch... niet te grijpen, niet te vatten. Onmetelijk en toch ontzagwekkend dichtbij: voor die ervaring gebruikt de Bijbel de taal van de liefde, de taal van het verlangen. Wanneer wij deze liederen lezen en het zingen van de bruidegom tot ons laten komen, dan mogen wij daarin de stem van Jezus horen. Die stem die ons roept om op te staan, die ons wenkt en uitnodigt: sta op en kom bij mij!

Hoor toch! Mijn geliefde! Zie daar komt hij! Het gedicht dat wij gelezen hebben begint met het lied van de bruid. Haar ogen zijn op hem gericht. In de verte ziet ze hem aankomen. Zijn tred is zo soepel als een gazelle, vlot en behendig als een hert daalt hij met zijn kudde van de bergen. Vanuit de ramen in haar huis kijkt ze naar hem, hoe hij steeds dichterbij komt. Ze staat voor een venster met spijlen, slechts een muur die hen noch scheidt.

En nu ze zo dichtbij elkaar zijn, spreekt hij haar toe. Sta toch op mijn geliefde en kom naar buiten! Vol van lentebloei en zinderend leven zijn de woorden van de bruidegom. Hij nodigt haar uit. Doe je ogen open, mijn geliefde, en zie met nieuwe ogen. De winter is voorbij, de regen is opgehouden... verdwenen is de kou. Kijk toch eens naar het bloemenkleed op het veld. De tijd van het vogelgezag is gekomen; hoor je de tortelduif met haar gekoer, de lentebode die het nieuwe seizoen aankondigt? Ja, als je 's ochtends vroeg, nog voor het licht wordt, de vogels hoort kwetteren en zingen, dan weet je dat het lente is. Alles staat in bloei en komt tot vrucht: de vijgenbomen en de wijnranken. En dan klinken in vers 13, weer dezelfde woorden als waar hij mee begonnen was, weer die uitnodiging: sta op mijn geliefde en kom naar buiten!

Maar de bruid trekt zich terug, als een duif in de holte van een rots, verbergt zij zich. De bruidegom zoekt toenadering. Zijn woorden zijn zo liefdevol: laat me toch je gestalte zien! Maar zij heeft zich verscholen en beantwoordt zijn liefde niet. Schichtig zit ze daar in die rots. En zo gaat het vaak in ons geloof: dat wij terugdeinzen en niet in staat zijn om zijn liefde te beantwoorden. Gods liefde overstroomt ons als licht en zegening. Maar wij trekken ons terug... te vol van onze eigen problemen en zorgen.

Er zijn vossen opgedoken in de wijngaard, dat lezen we in vers 15. Vossen die met hun pootjes de aarde lostrekken, en de druivenranken vernielen. 'Vang voor ons de vossen, de kleine vossen, die de wijngaarden bederven, nu onze wijngaarden in bloei staan'. De meisjes van Jeruzalem zingen met haar mee. Juist nu de wijngaard in volle bloei staat, dreigen de vossen alles kapot te maken.

De wijngaard is hier een beeld voor de liefdesrelatie, de verbintenis met de bruidegom. En ook dat kan herkenbaar zijn. Juist wanneer er zegen rust op de haard van ons gemeentezijn, kunnen er krachten zijn die de bloei ondergraven, krachten die vernietigen en kapot maken. Ook in ons eigen geloofsleven is dat soms het geval. Dat je te weinig doet om de relatie levend te houden omdat je denkt: die liefde van hem... ik wil het wel geloven, maar ik ervaar er zo weinig van. Mijn leven is nog steeds niet veranderd en ik kamp nog altijd met dezelfde problemen. Of dat je door de drukte in je leven: het werk, je gezin en alle verplichtingen, die liefdesband versloft; er geen aandacht meer aan geeft.

Vang voor ons de vossen! De bruid en de meisjes van Jeruzalem zoeken hun hulp bij de bruidegom. Vang jij dan voor ons die sluwertjes! Help ons toch om op jou gericht te blijven, jou te blijven verwachten. Het gedicht eindigt met het zingen van de bruid. Nu ze haar hulp heeft gezocht bij de bruidegom, raakt ze weer vol van hem. Vol van jubel en overgave is haar gezang: mijn geliefde is van mij, en ik... ik ben van hem! Ze weet zich verbonden met hem en is helemaal op hem gericht. Maar de avond is ingevallen en de bruidegom is weer weggetrokken. Nu het schemert, steekt de wind op en worden de schaduwen langer. Hunkerend en verlangend naar hem blijft ze achter. Ze heeft haar ogen naar de bergen gericht vanwaar hij komen zal. Er is nog maar één gedachte, één verlangen in haar: keer terug mijn geliefde. Keer terug!

In de woorden van de bruid herkennen we het verhaal van de Emmaüsgangers. Bij het vallen van de avond, hadden zij tegen hun tochtgenoot geroepen: blijf bij ons, want het is al avond. Het is tekenend dat eerst deze verklaring van verlangen klinken moet, voor zij hun geliefde meester herkennen. Ja, misschien is het wel zo dat de bruidegom

dit eerst uit hun mond moest horen, voordat Hij zich kenbaar maakt. Maar juist op dat moment, wanneer hun ogen opengaan, en hun harten kloppen van verlangen, onttrekt Hij zich aan hen, wordt Hij voor hen onaanraakbaar.

Die terugtrekkende beweging van Jezus komt ook in het Johannesevangelie steeds weer ter sprake. Keer op keer heeft Jezus aan zijn leerlingen meegegeven dat Hij de opgang maakt naar de Vader en niet lang meer bij hen kan blijven. Vlak voor het gedeelte over de wijnstok en de ranken, zegt Jezus tot hen:

Als je me liefhad zou je blij zijn dat ik naar mijn Vader ga, want de Vader is meer dan ik. Ik vertel het jullie nu, voordat het gebeurt, zodat jullie het geloven wanneer het zover is. Ik kan niet langer meer met jullie spreken, want de heerser van deze wereld is al onderweg. Hij heeft geen macht over mij, maar zo zal de wereld weten dat ik de Vader liefheb en doe wat de Vader me heeft opgedragen (Joh 14:28b-31).

Nu al, nog voor zijn dood, houdt Hij hen voor dat zij zonder hem verder zullen moeten. Jezus trekt weg uit deze wereld, om op het kruis door de Vader verheerlijkt te worden. Zo lief heeft Hij deze wereld, dat Hij zijn leven prijsgeeft.

En nu geeft Hij aan zijn leerlingen mee om in 'in hem te blijven'. Jezus spreekt vaak in beelden en gelijkenissen, opdat wij zouden begrijpen wat de liefdesband met hem betekent. Jezus vertelt over zichzelf als de ware wijnstok, die door de wijngaardenier zelf geplant is. Aan de stam van de wijnstok groeien ranken, die door tere, fijne stengeltjes verbonden zijn met de stam. Zo krijgen zij hun voeding, en vloeit het levenssap van de wijnstok naar de ranken, zodat volle vruchten verschijnen aan de ranken. De wijnbouwer waakt over de wijnstok. Ranken die geen vrucht dragen snijdt hij weg. Maar ranken die wel ontluiken en bloeien snoeit hij bij zodat zij nog meer vruchten voortbrengen. Wie druivenranken in de tuin heeft weet hoe het werkt: goed en degelijk snoeiwerk, zowel in de zomer als in de winter, zorgt voor een rijke oogst. Terwijl de ranken groeien, snoei je ze bij, vooral op de plaatsen waar nog geen trossen verschijnen, zodat er nieuwe scheuten verschijnen aan de takken. Zonder goede en zorgvuldige zorg verwildert de wijnrank, en zal ze verdorren en verdrogen.

En nu zegt Jezus: blijf in mij, dan blijf ik in jullie. Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken. In hem blijven: dat is nu waar het op aankomt, wat ons te doen staat als bruidsgemeente. Dat wij in het spoor van het meisje van Sulem steeds weer zeggen kunnen: keer terug, mijn geliefde! Keer terug! Want ik ben van mijn lief, en Hij is van mij. Blijf in mij, heeft hij ons gezegd. Negen keer komt het terug in ons tekstgedeelte: het werkwoord 'blijven'. Blijven (Grieks: *menoo*) is het tegenovergestelde van een passief verwachten. Het Griekse woord voor 'blijven' drukt hier een voortdurende, en continuerende houding uit. Het betekent ook: vertoeven, aanhouden of volharden. Verkleefd zijn aan hem, Hem voortdurend blijven zoeken en verwachten, zoals de bruid in het lied der liederen.

In zijn liefde blijven vraagt om inzet en volharding, om volhouden. Want er zijn momenten in je leven waarop onze liefde voor Hem beproefd en aangevochten wordt. Momenten waarop de schaduw valt over je geestelijke leven, je relatie met Hem. Schaduwen van twijfels, van zwakte, somberheid of verlatenheid. Het kan ons zo zwaar vallen, als we Hem zoeken, maar Hem niet vinden, als we ervaren dat Hij ons

achtergelaten heeft. Maar juist op die momenten komt het erop aan om te luisteren naar de woorden uit het Hooglied. Dat je je hulp bij Hem blijft zoeken tegen de vossen, de vernielende krachten in je leven. Dat je Hem altijd blijft verwachten, en uitkijkt naar zijn wederkomst.

Want alleen zo kunnen wij vrucht dragen: als wij in Hem blijven, in zijn liefde. Christus zelf spreekt hier tot ons: takken die niet met de stam verbonden blijven, zullen uiteindelijk verdorren en verschrompelen. Blijf dus in mij, dan blijf ik in jou! Woorden van diepe ernst, voor de kerk van vandaag. Want we zien het om ons heen gebeuren, in België maar ook in Nederland. Hoe gemeenschappen verdorren en verschrompelen. Met die realiteit voor ogen, komt zijn woord tot ons. In Hem blijven betekent, dat we de relatie centraal stellen. Blijven in zijn woorden: dat moet tot uitdrukking komen in onze hele levenswandel. In gebed maar ook in woorden en in daden: daarin moet zijn liefde voelbaar zijn. Alleen zo zullen wij vruchtbaar zijn. En dat vraagt dus ook dat wij kritisch naar onze wijngaarden kijken. Dat wij de ranken teder en behoedzaam blijven verzorgen. Dat we ze op tijd bij snoeien, zodat ze blijvende vruchten dragen. Maar ook dat we durven wegsnoeien wat niet meer tot bloei komt.

Blijf dus in Hem, gemeente. Houd de liefde vast, en leef in verbondenheid met Gods beminde, met de bruidegom. Blijf in mij. Dat is het eerste gebod wat Jezus hier geeft. Om hem lief te hebben. En pas daarna draagt Hij ons op om elkaar lief te hebben. Want daarmee eindigt in vers 17 het gedeelte over de wijnstok en de ranken. Die volgorde hanteert Johannes niet voor niets. Want wij mensen zijn uit onszelf niet in staat om elkaar lief te hebben. Nee, alles vloeit voort uit Hem, uit zijn geliefde Zoon. En denk daarbij aan die wijnstok en de ranken: hoe vanuit de stam levenssappen naar de ranken vloeien, via de stengeltjes die hen verbinden met elkaar. Zijn genade die doorsijpelt, die vloeit en voeding geeft.

We zijn geroepen, beste vrienden, om met een blijmoedig en vreugdevol hart de bruid na te zeggen: keer terug mijn geliefde! Want naar u verlang ik Heer. Laat de woorden van het hoogste lied je vreugde geven als wij straks het Heilig Avondmaal met elkaar vieren. Dat dan de schaduwen mogen vlieden, de nacht die wegvlucht. Dat vertwijfeling, angst of schuldgevoel verdwijnen als de vroege morgendauw. Dat je ervaren mag dat de lente is aangebroken, en de zon de regenwolken heeft verdreven.

Dat je zijn stem hoort, die je roept en er ook gehoor aan mag geven. Kom en sta op, mijn geliefde! Toon mij je aangezicht. Verberg je niet voor mij. Hij nodigt je uit om te drinken van de vrucht van de wijnstok en te eten van het brood dat Hij je geeft. Opent dan uw harten voor Hem, en wees zijn bruidsgemeente. Want Hij heeft u lief, en Hij nodigt u uit. Moge die liefde je hart vervullen zodat je trouw en vol vreugde belijden kan: kom terug, want ik behoor u toe. Kom haastig, Heer Jezus, want mijn ziel dorst naar u. Maranatha! Kom Heer Jezus, kom!

Kom Heer Jezus,
Uw liefde in mij, uw genade in mij.
Uw zachtmoedigheid en uw geduld voor mij.
Uw vriendelijkheid en vrede door mij heen.
Ja, zo verbonden in Hem en met elkaar,
mogen wij zijn goedheid proeven.

Wat is dat goed! Wat is dat een zegening!

Geloofd zij God de Vader,

Geloofd zij Jezus Christus onze Heer!

Geloofd zij de heilige Geest!

Ja, geloofd is de drie-enige God om zijn liefde en zijn trouw!

Amen.

Voorbeden

Goede God, Gij de liefde zijt,
Gij die ons geroepen hebt om uw gemeente te zijn,
om lief te hebben en vrucht te dragen,
doe ons toebehoren aan elkaar.

Dat wij in Jezus blijven en zoeken naar wegen
om elkaar van dienst te zijn.

Dat wij niet losgeslagen leven en afgekeerd van U.
Bescherm ons tegen onszelf.

Keer ons naar U toe,
en laat in ons de vruchten ontluiken van uw Geest.
Uw vreugde in ons midden, uw liefde en vrede in ons.
Dat het geduld, de vriendelijkheid en goedheid
die leefden in uw Zoon, ons samen zullen houden.
Dat wij volharden in geloof, in zachtmoedigheid en zelfbeheersing.
Woon met uw Geest in ons midden.
Adem ons open, o God!

Zegen de vriendschap en de liefde tussen mensen.
Om warmte bidden wij, om eerbied en sympathie.
Dat wij elkaar blijven zoeken,
dat wij ons niet afsluiten, dat wij niet verharden,
dat wij elkaar blijven zoeken,
ook als wij elkaar hebben zeer gedaan.

Wij bidden voor alle mensen
die voor elkaar gekozen hebben.
Dat hun liefde groot mag zijn
in goede en in kwade dagen.
Dat zij gelukkig mogen zijn
met allen die bij hen horen.
Dat zij trouw blijven aan elkaar,
en volharden in uw liefde,
ook in dagen van leegte en gemis.

Gezegend zijt Gij, Gij die liefde zijt.
Laat uw Geest over ons komen en keer ons om naar U toe.
U weet wat er in ons omgaat aan
hoop en twijfel, aan drift en onvermogen.
Wij bidden U, voor onze gemeenten in Gent en in Brugge,
en de hele VPKB, voor alle kerken die als wijnranken
ontsprongen zijn aan de stam, de bron van uw genade.
Zegen ons met uw Heilige Geest
en geef dat wij in Christus blijven,
dat wij Hem dienen en Hem voor ogen houden.
Hij die ons liefhad tot in de dood
en zijn leven voor ons gegeven heeft.

Voor uw aangezicht denken we ook aan onze doden,
de mensen die wij uit handen moesten geven.

Voor al uw minste mensen bidden wij:

Voor vluchtelingen, ontheemden en onderdrukten.

Voor heel uw schepping, die zucht en lijdt
onder de handen van de mensen.

In stilte bidden wij, o God.

Voor alles dat leeft in onze harten,
maar dat onnoemlijk is en onzegbaar blijft.

Stilte

Laat komen uw rijk,

keer ons om naar U,

Keer ons om naar elkaar.

Dat wij uw liefde blijven gedenken,

dat wij uw liefde leven en vieren.

Vandaag en alle dagen van ons leven.

Amen.

Woorden bij de wijn

Zie de wijn, Jezus bloed voor ons vergoten, tot volkomen verzoening.

Neem ervan en drink, gedenk en geloof!

Dankwoord + zegen

Ga dan heen in vrede en ontvang deze woorden van zegen:

De Heer zegene en behoede u.

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten
en zij u genadig.

De Heer verheffe zijn aangezicht over u
en geve u vrede.